

TARTU ÜLIKOOL

Vene emakeelega üliõpilaste keelelisest ja kultuurilisest kohanemisest

19. rakenduslingvistika konverents

16.–17.06.2022

Birute Klaas-Lang

Kadri Koreinik

Kerttu Rozenvalde

Millest räägime

TÜ uuringu *Vene emakeelega üliõpilaste keelelisest ja kultuurilisest kohanemisest*

- taust;
- teoreetiline raamistik;
- uurimisprobleem ja tulemuste võimalik rakendamine;
- valim, meetod, läbiviijad;
- esialgsed tulemused.

Taust

- Tartu Ülikooli üliõpilastest umbes 10% on oma õpitee jooksul lõpetanud Eestis venekeelse haridusasutuse (põhikooli) ja sooritanud ka eesti keele teise keelena riigieksami.
- Riigieksami tulemused on sellel sihtgrupil väga head, kuid ometi on vene emakeelega üliõpilastel raskused eestikeelsetel õppekavadel õppimise ja ülikooli kultuuriga kohanemisel.

E2 riigieksam 2020

E2 riigieksam 2021

2020

- Eksamit tegi 1779 õpilast.
- Keskmise tulemus 67,8 punkti.
- 100 punkti sai 6 eksaminandi.
- B2 taseme (vähemalt 60% maksimumist) sai 69,2% sooritanutest.

2021

- Eksamit tegi 2251 õpilast.
- Keskmise tulemus 63,5%.
- 100 punkti sai 4 eksaminandi.
- B2 taseme (vähemalt 60% maksimumist) sai 60,5% sooritanutest.

Erinevad kohanemised: teoreetilised lähtealused + meie eeldused vene emakeelega üliõpilaste mitmest paralleelsest kohanemisest

- Need üliõpilased peavad läbi tegema mitu paralleelset kohanemist: koolist ülikooli, vene dominantkeelega suhtluskeskkonnast (Ida-Virumaa, aga ka Tallinn) mitmekeelsesesse ülikooli ja eesti dominantkeelega Tartu linna (Ehala & Koreinik 2021), eesti-vene kakskeelsest õppeasutusest eesti-inglise õppekeelega ülikooli (Soler & Rozenvalde 2021, Klaas-Lang 2021).
- Eelnevast keelekogemusest erinev uus keele- ja kultuurikeskkond surub peale oma diskursuse ja reeglid (Busch 2017).
- Asumine ühest kooliastmest teise või gümnaasiumist ülikooli võib olla võrreldav geograafilise rändesündmusega, mis nõuab individilt teatavat (keelelist) säilenõtkust (vt nt Dawson, Pooley 2013).

TÜ uuring

- Miks seda uuringut üldse vaja on?
- **Uurimisküsimused:**

Uuringu üldeesmärk on mõista, kuidas venekeelse põhikooli ja kakskeelse gümnaasiumi lõpetanud üliõpilaste keelelised repertuaarid, ühiskondlikud ja kultuurinormid, mis reguleerivad keeleloomet ja retseptsiooni (Gumperz 1982, Blommaert, Backus 2013, Koreinik & Klaas-Lang 2021), on seotud nende toimetulekuga/kohanemisega akadeemilises keskkonnas.

- **Keda uurime ja kuidas uurime?**
- Oleme kogunud vene emakeelega Tartu Ülikooli üliõpilaste keelelise ja kultuurilise kohanemise lugusid. Oleme läbi viinud 24 poolstruktureeritud intervjuud kestusega 30–60 minutit, sihtgrupiks erinevate valdkondade - *Medicina, Humaniora, Socialia, Realia et naturalia* – teise või kolmanda aasta üliõpilased.

Valim

- 24 poolstruktureeritud ja osaliselt retrospektiivset intervjuud;
- 15. veebruar – 24. märts 2022; ½ vene keeles;
- 15+ tundi lindistusi, lindistused litereeritud kõnetuvastuse abil (Alumäe jt 2018; TRINT).

	N	%
Sugu		
M	11	45.8%
N	13	54.2%
Sünniaasta		
1997	1	4.2%
1998	1	4.2%
1999	1	4,2%
2000	6	25.0%
2001	7	29.2%
2002	8	33.3%
Õppeaasta		
1	4	16.7%
2	12	50.0%
3	7	29.2%
4	1	4.2%
Valdkond		
<i>humaniora</i>	5	20,8%
<i>realia et naturalia</i>	5	20,8%
<i>medicina</i>	4	16,7%
<i>socialia</i>	10	41,7%

Vene üliõpilaste suur soov oma lugu jutustada.

Keegi kuulab mind ära ja tahab tõepoolest teada, kuidas mul läheb.

Uuringu läbiviijad:

Birute Klaas-Lang

Kerttu Rozenvalde

Kadri Koreinik

Uuringu rakenduslik eesmärk

- **Uuringu tulemuste väljund üldhariduskooli:**

Osutada võimalikele kitsakohtadele üldhariduskoolide eesti keele teise keelena ja kultuuripädevuste arendamises, mis ei pruugi anda ka riigieksami hästi ja väga hästi sooritanud üliõpilastele piisava ettevalmistuse akadeemilises keskkonnas hakkama saamiseks.

- **Uuringu tulemuste väljund ülikooli:**

Tartu Ülikooli soov uuringu tulemusi kasutada selleks, et pakkuda muu emakeelega tudengitele tuge võimalikult kiireks ja sujuvaks lõiminguks eestikeelsesesse keskkonda ja rahvusvahelisse organisatsioonikultuuri.

Esialgsed tulemused suunaga üldhariduskooli

„ma arvan, et võib-olla ülikoolis seda on juba natuke hilja teha, et palju parem oleks, kui see integreerumine toimuks juba koolis ja no minu kogemusest selleks on üsna palju võimalusi praegu, aga seda teevad **ainult kõige aktiivsemad inimesed** ja selletõttu ülikoolis palju nagu toimub natuke nagu segregatsioon, see ei ole.. keegi.. seda ei sunnita, aga see iseenesest toimub, aga ma ei tea, **isegi mina ma proovisin integreeruda** ja ma suhtlesin eesti lastega ja ma käisin ka näiteks eesti peredel, need olid ka projektid, elama mõne nädala jooksul ja ma käisin mitu korda, et mul oli üsnagi integreerimisega, aga **aga praegu ülikoolis ikka mul ei ole eesti sõpru**, et ma ei tea, miks nii on lihtsalt kuidagi nii toimub” (N, *Socialia*, 15.02.22)

Esialgused tulemused suunaga üldhariduskooli

„tegelikult **mul õnnestus**, ma ei tea, kas õnnestus või mitte, aga ma **läksin ülikooli selles koroona-aastas** nagu ja nagu selles mõttes meil on nii palju nagu kirjalikke tööd ja väga vähe suulisi tööd ja seepärast see oli nagu palju lihtsam kui ma ootasin, aga nagu kuna minu kool oli nagu peaaegu täiesti vene ja mul oli väga vähe eesti keele praktikat, kui ma õppisin koolis, kui ma läksin ülikooli ja nagu kõik oli eesti keeles, oli nagu väga.. **mul oli väga ebamugav**” (N, *Socialia*, 4.3.22)

„**ma küll rääkisin enne** ja minu meelest see oli nagu heal tasemel, **aga heal tasemel Ida-Virumaa jaoks**” (N, *Socialia*, 15.02.22)

„**lõpueksam oli üheksakümmend viis punkti** midagi, aga ma kolisin siia ja sain aru, et **põhimõtteliselt eesti keelt ei räägi**” (N, *Realia et naturalia*, 8.03.22)

Esialgused tulemused suunaga ülikooli

I: kas teil mingit eesti keele lisaõpet on ka või?

Ü: ei, mul ei olnud seda vaja, sest **mul oli C1** ja mul oli väga kõrge riigieksami tulemus, et selle tõttu **mul ei olnud vaja võtta kursust** /.../

Ü: keeleline barjäär see väljendub ka selles, et isegi kui sul on, mida öelda, tihti sa võid lihtsalt vaikida, sest noh /.../

palju olidki rühmatööd, kus peaks esinema näiteks ainult üks inimene ja tihtipeale see ei olnud mina /.../ jaa (see oli) täitsa minu valik, sest isegi kui loogiliselt mõelda, **kui sa tahad rohkem punkte saada, siis on parem, kui räägiks see, kes räägib paremini, et eesti keele noh keelekandja** (N, *Socialia*, 15.02.22)

Esialgused tulemused suunaga ülikooli

„pole midagi kasutanud ja ei kavatsegi, et vähem=vähemalt **sellest kogukonnast piisab ja kas selle eest, et kogu aeg olen sellises eestikeelses kogukonnas, kus ma ei saa kasutada vene keelt, seega lihtsalt harjun**” (N, *Socialia*, 15.02.22)

„kui sul on väga **tihe tunniplaan**, sa ei saa mingi aine sinna veel panna” (N, *Humaniora*, 21.02.22)

„(kursusekaaslastel) on eesti keelega päris suured probleemid ja nad ka tunnistavad seda üles et mõnikord nad istuvad loengutel ja ei saa aru, millest räägib professor /.../ **ei saa aru või paluvad tõlkida inglise keelde**, no vähemalt meil on olemas päris palju vabaaineid, mis on inglise keeles” (N, *Realia et naturalia*, 17.02.22)

KOKKUVÕTE

- edukad õpilased, head eksamitulemused
- (puudulikud) keelerepertuaarid (vene, eesti, inglise)
- keelepõhised suhtlusringkonnad
- integreeritud kool
- õnneasi ja vedamine, mitte süstemaatiline keele- ja hariduspoliitika

Allikad

- Alumäe, Tanel; Tilk, Ottokar; Asadullah. "Advanced Rich Transcription System for Estonian Speech" *Baltic HLT 2018*.
- Blommaert, J. & Backus, A. (2013). Superdiverse repertoires and the individual. Current Challenges for Educational Studies. – Ingrid de Saint- Georges, Jean Jacques Weber (eds), *Multilingualism and Multimodality*. Rotterdam: Sense, 11–32.
- Busch, B. (2017). Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben* – The Lived Experience of Language. – *Applied Linguistics* 38 (3): 340–358.
- Dawson, M. & J. A. Pooley. (2013). Resilience: the role of optimism, perceived parental autonomy support and perceived social support in first year university students. *Journal of Education and Training Studies* 1 (2) 38–4.
- Ehala, M. & K. Koreinik. (2021). Patterns of individual multilingualism in Estonia. *Journal of Baltic Studies* 52 (1), 85–102.
- Gumperz, J. (1982). *Discourse strategies. Studies in interactional socio- linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klaas-Lang, B. (2021). Üks ülikool, mitu keelt. *Akadeemia*, 9, 1571–1598.
- Koreinik, K. & Klaas-Lang, B. (2021). Linguistic repertoires and teacher resilience: Russian-dominant bilingual teachers in Estonian-medium schools. – Anna Verschik (Ed.). *Acta Universitatis Tallinnensis. Humaniora* (212–239). Tallinn: TLU Press.
- Soler, J. & Rozenvalde, K. (2021). The Englishization of higher education in Estonia and Latvia: Actors, positionings, and linguistic tensions. In R. Wilkinson & R. Gabriëls (eds.) *The Englishization of Higher Education in Europe*. Amsterdam University Press, pp. 57–75.